

Suomen verbit ulkomaalaisille

EUGENE HOLMAN *Handbook of Finnish verbs*. 231 Finnish verbs fully conjugated in all the tenses. Suomalaisen Kirjallisuuden seuran toimituksia 408, Vaasa 1984. 386 s.

Noin kaksi vuotta sitten ilmestyi kirja-kauppoihin uusi kirjasarja, jonka nimi oli 201 sen ja sen kielen verbiä. Ihmettelin onko mitään käyttöä kirjalle, joka vain luettelee esim. turkin täydellisen säännöllisiä verbiparadigmoja tai vietnamin yhdysverbejä (turkin paradigmot selviävät kielioppikirjan avulla ja vietnamin »paradigmat» sanakirjan avulla). Jäi odottamaan suomen vuoroa, ja viime vuoden loppupuolella ilmestyi Eugene Holmanin *Handbook of Finnish Verbs*. Se tosin ei varsinaisesti kuulu samaan julkaisusarjaan, mutta ajatus on täysin sama. Jälleen ihmettelin tämäntyyppisten kirjojen merkitystä.

Kirjallisuutta

Viime aikoina on ilmestynyt suhteellisen paljon ulkomaalaisten käyttöön tarkoitettuja suomen kielen oppikirjoja, mutta tämä teos lienee ensimmäinen tavalliselle syytä tai toisesta suomen kielestä syvemmin kiinnostuneelle ulkomaalaiselle opiskelijalle tarkoitettu kirja, joka käsittelee vain yhdeltä kannalta suomen kieltä. Tässä yhteydessä olen jättänyt ottamatta huomioon esim. Denisonin teoksen *The Partitive in Finnish*, jonka tarkoitus on puhtaasti tieteellinen. On tietysti edistystä, että tällainen erikoistunut kirja on viimeinkin saatavissa, mutta haluaisin kuitenkin pohtia hiukan kysymystä, vastaako kirja tarkoitustaan. Ennen kuin tarkastelen kirjan yleistä merkitystä, haluaisin puuttua kirjan yksityiskohtiin vähän perusteellisemmin.

Kirjassa on kuusi osaa sekä neljä liitettä ja hakemisto. Jo esipuhetta lukiessa voi tajuta kirjoittajan olevan jonkinlaisen suomen kielen romantiikan lumoissa. Hän toteaa, että »from an intellectual standpoint it presents problems of a type not usually encountered by English speaking students of foreign languages». Monissa suhteissa vaikkapa venäjän verbit ovat eksoottisempia kuin suomen. Vielä yllättävämmiin tekijä lausuu: »Finnish can boast of possessing one of the most ancient literatures in Europe». Mihin unohutuvat esim. Kreikka, Irlanti tai Islanti? Sen lisäksi epäilen, onko tarvetta oppia suomea ymmärtääkseen ns. suomettumista.

Seuraavassa osassa »How to use this book» tekijä esittelee kirjan eri osat ja kertoo käyttävänsä esimerkkeinä myös morfofonologisesti oikeita mutta pelkääntään teoreettisia muotoja paradigmoissa. Tämä on mielestäni yksi kirjan monista erikoisuuksista. Puolustuksekseni tekijä väittää, että suomen kielen opiskelijalle on vain hyödyksi nähdä mahdollisimman paljon morfofonologisesti hyviä muotoja. Teorioituja muotoja ei kuitenkaan ole merkitty asteriskilla.

Kirjaa lukiessani kiinnitin usein huomiota siihen, että tekijä käyttää vakiintuneista poikkeavia termejä. Mainitsen

muutamia esimerkkejä.

Tekijä käyttää passiivimuodosta (s. 19–23) nimitystä »impersonal», vaikka termiä ei ole selitetty millään tavalla, mutta sivulta 24 lähtien puhutaan neljännestä persoonasta. Tämä termi ei vielä ole kovin tunnettu ja se on jonkin verran harhaanjohtava, sillä ainakin intiaanikielten tutkimuksessa neljäs persoona on vakiintunut termi, jonka merkitys on aivan erilainen kuin suomen passiivin. Vasta s. 29 on selitys impersonal-termistä, mutta tässä yhteydessä neljättä persoonaa ei mainita.

S. 6 kirjoittaja puhuu kolmesta perusominaisuudesta, joille hän antaa omat nimensä: »the strength of sounds», »strong v. weak» pro »long v. short» (tämä mainittu vain sulkeissa); »synharmony» pro »vowel harmony», vaikka *synharmony* hänen määritelmänsä mukaan ei ole aivan sama kuin *vowel harmony*; »the weight of syllables», »light v. heavy» pro »open v. closed syllables». Toisaalta on paikallaan huomata, että termit eivät täysin vastaa toisiaan.

S. 4 termi »initial doubling» on uusi, joten olisi syytä mainita vanha termi »final doubling» sen rinnalla.

S. 1 Suomenlahtea kutsutaan »Bay of Finland». Vakiintunut termi on »Gulf of Finland».

Ensimmäinen osa esittelee lyhyesti suomen kielen asemaa maailman kielten joukossa ja sen eri ilmenemismuotoja, esim. puhe- ja kirjakieltä. Toinen osa käsittelee suomen verbien morfofologiaa. Tämä osa on melko selvästi kirjoitettu, mutta siinä esiintyy toistoja, jotka ovat teoksessa melko yleisiä; esim. vokaalisointu selitetään s. 6, s. 9 ja taas s. 20; infinitiivin käyttö selitetään sekä s. 27 että s. 30–33.

Kolmannessa osassa tarkastellaan suomen verbiparadigmaa ja esim. infinitiivien ja partisippien käyttöä. Tämä jälkimmäinen osa onkin hyvin tärkeä ulkomaisille opiskelijoille, sillä monien opiskelijoiden äidinkielessä partisippiin käyttö on erilainen kuin suomessa. Vaikka Karlsson esittelee näiden muotojen käyttöä kieli-

Kirjallisuutta

opissaan, myös Holman on hyvin perusteellisesti luetellut kaikki mahdolliset muodot esimerkkeineen. Ehkä olisi ollut parempi korostaa enemmän tavallisia muotoja. Esim. sivulla 31 sanotaan, että »the inessive of the third infinitive -- expresses many of the meanings expressed in English by the present continuous»; kuitenkin englannin kestopreesens on kielen tärkeimpiä ja käytetyimpiä aikamuotoja, kun taas suomen 3. inf. inessiivi ei ole lainkaan niin yleinen. Tässä osassa on kuitenkin yksi vakava virhe, joka ilmenee muuallakin mutta on kaikkein näkyvin juuri tässä: kirjan selitykset ovat aivan liian kielitieteellisiä. Kirjoittajan olisi kannattanut ottaa huomioon, että vaikka suhteellisen harvat ihmiset haluavat oppia suomea, heillä on monenlaisia taustoja ja tavoitteita. Jopa kielitieteilijä voi olla ymmällään seuraavasta imperatiivin määrittelystä: »-- the imperative, the mood describing the speaker as being oriented towards the participant in the action or state, from those in which this feature is absent.» (S. 26.) Tavallinen kuolevainen ei tästä ainakaan saisi mitään selvää.

Neljännessä osassa on verbien taiputusluokittelu, joka käsittää kaikkiaan n. 32 eri konjugaatiota. On sääli, ettei kirjassa käytetä Karlssonin helpompaa viiden luokan systeemiä, erityisesti kun tekijä itse mainitsee sen sivulla 39. Ulkomaalaiselle opiskelijalle Karlssonin järjestelmä on huomattavasti mukavampi, joskaan ei niin tarkka. Tämän jakson jälkimmäisessä osassa on mukava yllätys: siinä käsitellään suomen tavallisimpia johtimia. Tähän asti suomea englannin kielellä opiskeleva on voinut lukea yhtä perusteellisen katsauksen niistä vain Hakulisen Suomen kielen rakenne ja kehitys -kirjan englanninkielisestä laitoksesta.

Seuraavat kaksi osaa muodostavat kirjan ytimen, kuten Holman mainitsee. Viides osa on kirjan pisin jakso — 204 sivua 389 sivusta — ja tässä on kirjan suurin ongelma: miksi ylipäättänsä tarvitaan näitä 204 sivua? Suomen verbien taiputusjärjestelmä selviää kirjan muista osista, ja on turhaa esittää täydellisiä kielteisiä para-

digmoja, kun niiden selvittämiseksi riittää yhden persoonan käsittely. Jotkut muodot, kuten imperatiivin perfekti, ovat sen lisäksi erittäin harvinaisia: milloin olet viimeksi sanonut »älkööt olko madelleet»? Jos luettelot ovat välttämättömiä, perusmuodot tai vartalat olisivat riittäneet. Avoimeksi jää kysymys, kenelle kirja on tarkoitettu. Selitykset ovat useimmiten erittäin monimutkaisia ja niiden perään on sijoitettu pitkiä luetteloja helposti johdettavista paradigmoista. Kirja maksaa melko paljon ja esim. Englannissa varmasti huomattavasti enemmän. Tekee mieli kysyä, miksi oppikirjojen täytyy olla niin kalliita. Ulkomailla ihmiset eivät ole yleensä valmiita maksamaan niin paljon paperikantisista kirjoista. Ilman viidettä osaa kirjassa olisi ollut vielä jäljellä 185 sivua hyödyllistä tietoa — toivoakseni halvempaan hintaan.

Kuudes osa on 1132 suomen verbin rektiosanasto, ja tämä on todella ura-uurtava työ. Juuri sen takia on sääli, että se on niin lyhyt ja melkein kokonaan ilman esimerkkiaineistoa. Ulkomaalaiset opiskelijat ovat jo pitkään kaivanneet sellaista luetteloa, mutta pelkään, että tämä ei vastaa kaikkia odotuksia. Odotan innokkaasti, milloin viimeinkin ilmestyy runsailla esimerkeillä varustettu rektiosanakirja.

Kirjassa on myös neljä liitettä. Ensimmäinen on otettu suoraan Nykysuomen sanakirjasta, ja se selittää tämän teoksen verbin luokittelujärjestelmää. Toinen on hyvin hyödyllinen suomalais-englantilainen verbeihin liittyvä kieliopillinen sanasto. Kolmaskin on varsin käytännöllinen: bibliografia suomen kieliopista, lukemistoista, sanakirjoista, muista samankaltaisista kirjoista ja aikakauskirjoista. Bibliografia on hyvin laaja ja käsittää paitsi suomen- ja englanninkielisiä myös viron-, ruotsin-, saksan- ja venäjänkielisiä kirjoja, mutta mihin ovat jääneet esim. ranska ja italia? Viimeinen liite on käänteissanasto verbeistä, jotka esiintyvät kuudennessa osassa.

Kirjassa on paljon hyvääkin, mutta en voi kuvitella, että tavallinen ulkomainen

Kirjallisuutta

suomen kielen opiskelija tarvitsi sitä kovin usein. Ehkä tekijä on tarkoittanut sen lähinnä hakuteokseksi, ja se onkin hyvä käsikirja kirjaston hyllyyn. Mutta loppuvaikutelmaksi jää, että tekijä on tuhlanut aikaansa sepittämällä paradigmoja, kun paljon tärkeämpiä olisivat olleet kirjan muut osat: esim. rektiosanakirja, laajempi selitys partisiippien ja infinitiivien käytöstä ja vaikkapa syntaktinen tarkastelu verbin tehtävästä lauseessa.

DAVID STEADMAN